

ных грузовиков и автобусов. Переезд является и лирическим объектом, когда внимание художников фокусируется на отношениях к молодым девушкам – работницам переезда. Часто художники изображают переезд как самостоятельный объект промышленного пейзажа, подчеркивая его основные атрибуты: шлагбаум, светофорную сигнализацию, пост дежурного по переезду.

Таким образом, железнодорожный пейзаж – это возможность отразить соучастие автора в жизнедеятельности транспорта, его объектов, людей, которые выполняют производственные операции или пользуются услугами транспорта. Железнодорожный переезд – один из объектов железной дороги, где можно сконцентрировано выразить чувства и отношения природы и транспорта, людей в мгновения ожидания, работников железных дорог в их работе и небольших перерывах на отдых. Эстетика изображения переезда позволяет передать нам, любителям транспорта, красоту сюжета, почувствовать состояние мгновений жизни и движения, понять: остановки на переезде – это возможность задуматься и увидеть, что за переездом жизнь продолжается в ее разнообразии.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1 Мальцева, Е. А. Железная дорога в контексте культуры XIX–XX вв. / Е. А. Мальцева // Мир культуры: искусство, наука, образование : сб. науч. ст. – Челябинск, 2023. – С. 113–114.

2 Мальцева, Е. А. Образ железной дороги в живописи модернизма // Вестник культуры и искусств. – 2020. – № 4 (64). – С. 73–79.

УДК 811.161.3'373.46

У. І. КУЛІКОВІЧ

Беларускі дзяржаўны тэхналагічны ўніверсітэт, г. Мінск

НАЗВЫ ТРАНСПАРТНЫХ СРОДКАЎ У ЗАКОНЕ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ «АБ ПРАВІЛАХ БЕЛАРУСКАЙ АРФАГРАФІІ І ПУНКТУАЦЫІ»

Канец XX – пачатак XXI ст. стаў перыядам асобай увагі да перагляду і аптымізацыі беларускага пісьма, пра што сведчыць Закон Рэспублікі Беларусь «Аб Правілах беларускай арфаграфіі і пунктуацыі» (2008) [1], а таксама перыядам актыўнага даследавання і вывучэння беларускай транспартнай лексікі [2–5], якая служыць для наймення «важных элементаў культуры» [6, с. 485].

У сваім выступленні мы паставілі задачу прасачыць, наколькі шырока прадстаўлены сярод ілюстрацыйнага матэрыялу правілаў нацыянальнага

правапісу корпус лексічных адзінак, які мае дачыненне да транспарту, у прыватнасці, такой семантычнай групы, як назвы транспартных сродкаў. Для вырашэння задачы быў выяўлены колькасны склад такіх слоў, частотнасць ужывання кожнага з іх і нумары параграфіаў (указаны ў дужках пасля слова), устаноўлены лексічныя значэнні лексем, прыведзены ў асобных выпадках сказы, дзе гэтыя словы ўжываюцца. Значэнне кожнай лексемы было ўстаноўлена з дапамогай матэрыялаў анлайнавага слоўніка Verbum (<https://verbum.by/>).

Вывучэнне такой лексікі выклікае цікавасць не толькі для лінгвістаў, але і для этнографіаў, гісторыкаў; дазваляе пазнаёміцца з матэрыяльнай культурай беларускага народа, дасягненнямі навукова-тэхнічнага прагрэсу. З пункту гледжання дыдактыкі і прагматыкі асэнсаванне ілюстрацый-тлумачэнняў у Правілах, спрыяе ўстанаўленню функцыянальнай значнасці іх пры фарміраванні арфаграфічных уменняў навучэнцаў; сведчыць пра культурна-гістарычны кантэкст стварэння правілаў; пра сферы выкарыстання беларускай мовы ў грамадстве; пра аўтарскія перавагі ў выбары прыкладаў. Акрамя гэтага, слоўнік транспартнай лексікі з указаннем пасля кожнага слова параграфа і пункта правіла, ілюстрацыяй якога яно з'яўляецца, можа служыць своеасаблівым дадаткам да чарговага перавыдання Правілаў, што стане працягам традыцыі, закладзенай аўтарамі кнігі «Правілы беларускай арфаграфіі і пунктуацыі» (1959 г.), дзе ў якасці Дадатка II быў змешчаны падобны даведнік [7, с. 119–157].

Семантычная група «назвы транспартных сродкаў» самая шматлікая сярод транспартнай лексікі, выкарыстанай ў Правілах–2008 [1]. Намі выяўлены 34 такія адзінкі, якія паводле тэматычнага прынцыпу можна аб'яднаць у чатыры групы: наземны (сухапутны) транспарт, водны транспарт, паветраны транспарт і словы, што сваім значэннем суадносяцца з рознымі відамі транспарту. Для параўнання: другая па колькасці семантычная група «назвы асобных элементаў, дэталей, частак транспартных сродкаў» складаецца толькі з 15 адзінак.

І На першым месцы сярод назваў транспартных сродкаў знаходзяцца назвы *сухапутнага транспарту* – 21. Іх у сваю чаргу можна падзяліць на лексіку гужавага транспарту, аўтамабільнага і чыгуначнага.

Гужавы – гэта такія віды сухапутнага транспарту, дзе ў якасці цягі выкарыстоўваюцца рабочыя жывёлы. У Беларусі гэта, як правіла, конь або вол. Як сведчаць этнаграфічныя крыніцы, істотную ролю гужавы транспарт адыгрываў у нас да сярэдзіны ХХ ст. У Правілах выяўлена шэсць назоўнікаў, якія абазначаюць розныя віды гужавага транспарту. Самымі частотнымі з іх з'яўляюцца колавыя: *воз*, які згадваецца 4 разы, *калёсы* (2), *фурманка* (2) і *абоз* (1). Палазныя, або зямныя транспартныя сродкі ўпамінаюцца па адным разе. Гэта *сані* і *вазок*.

Аўтамабільны транспарт прадстаўлены ў Правілах дзевяццю назоўнікамі. З іх часта выкарыстанымі (па тры разы) з'яўляюцца *камбайн* (3), *машына* (3),

трактар (3). Затым ідзе аўтамабіль (2 разы) і іншыя, што выяўлены па адным разе: аўтамашына, грэйдар, матацыкл, сенакасілка, экскаватар. Згадваюцца і маркі аўтамабільнага транспарту. З назоўнікама аўтамабіль называюцца «Волга» (двойчы) і па адным разе «Ніва», «Опель». З назоўнікама аўтамашына прапануецца словазлучэнне аўтамашына «Жыгулі».

Чыгуначны транспарт службыць для перавозкі грузаў і пасажыраў па рэйкавых дарогах – чыгунках. Найменняў такога транспарту зафіксавана шэсць адзінак. Па чатыры разы сустракаюцца сінанімічныя назвы *поезд* і *цягнік*, па адным разе – астатнія: *вагон*, *вагон-рэстаран*, *матавоз*, *паравоз*.

2 Другую пазіцыю займаюць лексемы, што абазначаюць аб'екты **водна-га транспарту**. Тут да самых частотных належыць праславянская лексема *човен*, якую аўтары афіцыйнага выдання згадваюць чатыры разы. Усе астатнія – толькі па адным разе: *лайнэр*, *ледарэз*, *лінкар*, *судна*, *эсмінец*. Аб'ядноўвае іх тое, што прызначаны яны для перавозкі грузаў або пасажыраў па вялікіх водных шляхах – акіянах і морах.

3 Сродкі **паветранага транспарту** прадстаўлены толькі чатырма назоўнікамі, сярод якіх самым частотным значыцца *спадарожнік* – тры разы. На другой пазіцыі назоўнік *самалёт* – 2 разы. Толькі аднойчы выкарыстаны словы *авіяцыя*, *ракета*.

4 Не толькі з адным відам транспарту суадносяцца ў Правілах чатыры словы, якія выкарыстаны толькі адзін раз. Гэта зборны назоўнік *тэхніка*, суадносны з сухапутным і паветраным транспартам, назоўнік *эшалон*, а таксама словы *канвеер* (якім абазначаюць машыну для транспарціроўкі вырабаў ці грузаў) і *лайнэр* – вялікі параход і самалёт.

Для нагляднасці пакажам сказанае ў табліцы 1.

Табліца 1 – Назвы транспартных сродкаў

Віды транспарту		Словы
Сухапутны (21)	гужавы (6)	<i>воз</i> (4), <i>калёсы</i> (2), <i>фурманка</i> (2) <i>абоз</i> (1), <i>сані</i> (1), <i>вазок</i> (1).
	аўтамабільны (9)	<i>камбайн</i> (3), <i>машына</i> (3), <i>трактар</i> (2), <i>аўтамабіль</i> (2), <i>аўтамашына</i> (1), <i>грэйдар</i> (1), <i>матацыкл</i> (1), <i>сенакасілка</i> (1), <i>экскаватар</i> (1); маркі машын: «Волга» (2) «Ніва» (1), «Опель» (1), «Жыгулі» (1).
	чыгуначны (6)	<i>поезд</i> (4) <i>цягнік</i> (4), <i>вагон</i> (1), <i>вагон-рэстаран</i> (1), <i>матавоз</i> (1), <i>паравоз</i> (1)
Водны (6)		<i>човен</i> (4), <i>лайнэр</i> (1), <i>ледарэз</i> (1), <i>лінкар</i> (1), <i>судна</i> (1), <i>эсмінец</i> (1)
Паветраны (4)		<i>спадарожнік</i> (3), <i>самалёт</i> (2), <i>авіяцыя</i> (1), <i>ракета</i> (1)
Усе віды (4)		<i>тэхніка</i> (1), <i>эшалон</i> (1), <i>канвеер</i> (1), <i>лайнэр</i>

Такім чынам, назвы транспартных сродкаў – важны складнік сістэмы правілаў беларускай мовы. Такія словы спрыяюць фарміраванню лінгва-

культурнай кампетэнцыі, узбагачаюць лексічны запас навучэнцаў, дэманструюць багацце беларускай мовы, здольнасць яе абслугоўваць розныя сферы жыцця, у тым ліку і транспартную, якая прадстаўлена добра вядомай лексікай усіх асноўных відаў транспарту: сухапутнага, воднага, паветранага.

Найбольш частотнымі адзінкамі, што згадваюцца па чатыры разы, сталі ў Правілах назоўнікі *воз, поезд, цягнік, човен* – самыя запатрабаваныя ў мінулым сярод беларусаў сродкі перамяшчэння па сушы і вадзе. Па тры разы (другое статыстычнае месца) занялі словы сельскагаспадарчай тэматыкі (машына, камбайн) і касмічнае слова *спадарожнік*.

Найменняў транспартных сродкаў, якія б адлюстроўвалі сучасную сістэму перамяшчэння ў Беларусі, няшмат. Няма, напрыклад, назваў марак машын, якія сёння выпускаюцца ў нас: *Geely (Джылі), «Радзіміч», «Кунава», БелАЗ-75214*. Не прадстаўлены сярод прыкладаў гарадскі і прыгарадны транспарт: *электрычка* (хаця лепшы беларускі адпаведнік – *электравік*) *тралейбус, аўтобус, трамвай, таксі, маршрутнае таксі, электробус* (ёсць: станцыя метро «Няміга»); сучасныя індывідуальныя транспартныя сродкі: *веласіпед, скутар, мотаролер, мопед, аквабайк, гідрацыкл, эвакуатар*. З гэтага вынікае, што аўтары сучасных правілаў у многім арыентаваліся на прыклады, што згадваліся ў мінулых даведніках, захоўвалі традыцыю выкарыстання тых ілюстрацыйных варыянтаў.

У структуры правілаў не ўсе транспартныя лексемы падаюцца аднолькава. Як самастойныя словы-ілюстрацыі да арфаграфічных прадпісанняў выступаюць толькі 12 з іх: *авіяцыя, вагон-рэстаран, грэйдар, канв'еер, лайнер, ледарэз, лінкар, матавоз, матацыкл, сенакасілка, тэхніка, эсмінец*. Як самастойныя прыклады напісанняў, так і ў саставе словазлучэнняў (сказаў) ужыта 5 лексем: *воз, камбайн, поезд, самалёт, спадарожнік*. Астатнія 17 выкарыстаны толькі ў словазлучэннях і сказах, г. зн. у раздзеле правілаў пастаноўкі знакаў прыпынку (пунктуацыі).

СЛОЎНІК

Абоз (1) – 1. Чарада фурманак, падвод з людзьмі або паклажаю ў дарозе.
2. Сукупнасць транспартных сродкаў спецыяльнага прызначэння. *Абоз расцягнуўся больш як на вярсту* (Я. Колас) (§ 48, п. 3).

Авіяцыя – сукупнасць лятальных апаратаў; паветраны флот (§ 9, п. 5).

Аўтамабіль (2) – тое, што аўтамашына. *Аўтамабіль «Волга»* (§ 33) – назва сямейства легкавых аўтамашын сярэдняга класа, што выпускаліся на Горкаўскім аўтамабільным заводзе (Расія) цягам 1956–2010 гг.; *«Ніва», «Волга», «Опель» (аўтамабілі)* (§ 63, п. 2).

Аўтамашына (1) – экіпаж з рухавіком ўнутранага згарання для перавозкі пасажыраў, грузаў па бязрэйкавых дарогах. *Аўтамашына «Жыгулі»* – самы масавы сямейны аўтамабіль у гісторыі СССР, які выпускаўся з 1970 па 2012 гг. у Расіі (§ 33).

Вагон (1) — транспортны сродак для перавозкі пасажыраў або грузаў па рэйкавых дарогах. *Ідуць ад кожнага перона на ўсход і захад цягнікі, і ад апошняга вагона далёка свецяць аганькі* (С. Грахоўскі) (§ 56, п. 1).

Вагон-рэстаран — чыгуначны транспортны сродак, прызначаны для забеспячэння пасажыраў гарачым харчаваннем, напоямі падчас дарогі (маршруту, шляху). Уключаўся пераважна ў састаў пасажырскіх цягнікоў (§ 35, п. 2).

Воз (4) — сродак гужавога транспарту, прызначаны для язды і перавозкі грузаў, калёсы. *Воз – воза* (§ 11, п. 1); *Конь выцягнуў воз на цвярдзейшую дарогу і пайшоў раўней, не спяшаючыся* (К. Крапіва) (§ 50, п. 5); *Бацька прыбраў з воза ўсё: плуг, барану, мяшкі з бульбай – і ўвайшоў у хату* (М. Зарэцкі) (§ 60, п. 4).

Вазок (1) — лёгкія сані, спецыяльна абсталяваныя для выезду. *На прыгуменні, поруч з садам, павець з гумном стаяла радам, а пад наветкаю прылады: вазок, калёсы, панарады, старыя сані, восі, колы і вулляў некалькі на пчолы...* (Я. Колас) (§ 60, п. 1).

Грэйдар (1) — 1. Прычэпная або самаходная землярынная машына з адвалам для выраўноўвання палатна грунтовай дарогі, планіроўкі адхонаў, пракладкі канаў і пад. (§ 4, п. 6). 2. Разм. слова. Грэйдарная дарога.

Калёсы (2) — конная чатырохколая гаспадарчая павозка. *Іржуць коні, калёсы скрытаць ад Дона да Буга* (Я. Купала) (§ 8, п. 1); *На прыгуменні, поруч з садам, павець з гумном стаяла радам, а пад наветкаю прылады: вазок, калёсы, панарады, старыя сані, восі, колы і вулляў некалькі на пчолы...* (Я. Колас) (§ 60, п. 1).

Канвее́р (1) — машына для бесперапыннага перамяшчэння апрацоўваемых вырабаў ад аднаго рабочага да другога або для транспарціроўкі грузаў (§ 9, п. 4).

Камба́йн (3) — складаная машына, якая адначасова выконвае работу некалькіх машын або механізмаў. *Камбайн* (§ 15, п. 3); *камбайн «Ніва»* (§ 33) — савецкі і расійскі самаходны зернеўборачны камбайн другога пакалення, які выпускаўся заводам «Растсельмаш» з канца 1972 г. да 2017 г. (у постсавецкі перыяд — пад маркай «Ніва-Эфект»); *Чаму камбайн працуе не ў «Волі»?* (І. Шамякін) (§ 65, п. 8).

Лайнер (1) — вялікі акіянскі пасажырскі параход, а таксама мнагамесны самалёт (§ 15, п. 3).

Ледарэ́з (1) — судна, прызначанае для плавання ў бітых ільдах; ледакол (§ 7, п. 2).

Лёдадрабі́лка (1) — машына для драблення лёду (§ 7, п. 2).

Лінка́р (лінейны карабель) (1) — назва самых магутных артылерыйскіх браніраваных караблёў у XX ст. даўжынёй ад 150 да 280 м. Назва з’явілася ў рускай мове (*линейный корабль – линкор*) (§ 20, п. 1).

Матаво́з (1) — лакаматыв з рухавіком ўнутранага згарання, прызначаны для дапаможных і манеўровых работ (§ 5, п. 1).

Матацыкл (1) – падобная на веласіпед машына з рухавіком ўнутранага згарання (§ 5, п. 1).

Машына (3) – транспартны сродак, які прыводзіцца ў рух пры дапамозе якога-н. рухавіка. *Яна [машына] то бегла весела, жвава, калі было роўна, то гула і стагнала, быццам злучыся, што яе не пускаюць* (Я. Скрыган) (§ 50, п. 13); *Старшыня імкліва абыходзіць вакол машыны, няўначай прыглядаючыся неспакойным вокам да яе паклажы* (І. Шамякін) (§ 52, п. 12); *Глянть туды, дзе машыны спяваюць, дзе палае ў горане сталь, дзе рабочыя песні складаюць пад сталёвы напеў малатка* (П. Трус) (§ 58, п. 1).

Паравоз (1) – лакаматыву з паравым рухавіком. *На станцыі шумеў паравоз таварнага цягніка, шумеў ціха і роўна, як бы баючыся парушыць спакой гэтага лесу* (§ 42, п. 1).

Поезд (4) – 1. Счэпленыя паміж сабой чыгуначныя вагоны, якія цягне па рэйках паравоз. 2. Шэраг павозак, накіраваных адна за адной у якім-н. напрамку. *Поезд – поезда* (§ 11, п. 1); *Тым часам поезд з кожнай хвілінай набліжаўся да вакзала і нарэшце спыніўся* (Я. Колас) (§ 52, п. 8); *Пасажырскі поезд «Мінск – Масква» прыбыў на станцыю Орша* (§ 61, п. 14).

Ракета (1) – лятальны апарат з рэактыўным рухавіком. *Успыхвалі, трапечучы, белыя ракеты* (І. Мележ) (§ 50, п. 3) – тут значэнне слова ракета наступнае: напоўнены піратэхнічнай сумессю снарад, які пасля выстралу ярка свеціцца ў паветры і ўжываецца для феерверкаў і светлавых сігналаў.

Самалёт (2) – цяжэйшы за паветра лятальны апарат з рухавіком і, звычайна, нерухомымі крыламі. *Самалёт* (§ 35, п. 1); *Калі самалёт крута пайшоў уніз, Сашка не спалохаўся: скакаць дык скакаць* (М. Лынькоў) (§ 47, п. 4).

Сані (1) – зімовая павозка на двух палазах. *На прыгуменні, поруч з садам, павець з гумном стаяла радам, а пад паветкаю прылады: вазок, калёсы, панарады, старыя сані, восі, колы і вулляў некалькі на пчолы...* (Я. Колас) (§ 60, п. 1).

Сенакасілка (1) – сельскагаспадарчая машына для касьбы травы (§ 7, п. 1).

Спадарожнік (3) – касмічны апарат, які запускаецца ў касмічную прастору з дапамогай ракетных устаноў. *Паводле папярэдніх даных, рух усіх трох спадарожнікаў адбываецца па блізкіх арбітах з пачатковымі параметрамі* (§ 59, п. 7); *спадарожнік – спадарожніка* (§ 23, п. 14); *спадарожніца* (§ 23, п. 11).

Судна (1) – плавальнае збудаванне, прызначанае для транспартных, тэхнічных, навуковых і ваенных мэт. *Рабочыя ў Францыі адмовіліся разгружаць судны з ваеннымі грузамі* (§ 65, п. 14).

Трактар (2) – самаходная машына для перамяшчэння, прывядзення ў дзеянне сельскагаспадарчых і іншых прылад. *І гудуць, і гудуць па азімай раллі трактары* (М. Танк) (§ 47, п. 3); *трактар «Беларусь»* (§ 33) – назва сямейства калёсных трактароў, што выпускаюцца на Мінскім трактарным заводзе з 1950 г.

Тэхніка (1) – зборны назоўнік) машыны, механізмы, прыборы, апаратура, прылады той ці іншай галіны вытворчасці (§ 12, п. 4).

Фурманка (2) – падвода для перавозкі грузаў. *Лабановіч, відавочна, быў задаволены, што не трэба доўга шукаць фурманкі* (Я. Колас) (§ 52, п. 1); *Пятра абганялі фурманкі з больш лёгкімі паклажамі* (Я. Скрыган) (§ 65, п. 7).

Цягнік (4) – тое, што і поезд. *Услед за цягніком* (§ 39, п. 1); *На станцыі шумеў паравоз таварнага цягніка, шумеў ціха і роўна, як бы баючыся парушыць спакой гэтага лесу* (§ 42, п. 1); *Ідуць ад кожнага перона на ўсход і захад цягнікі, і ад апошняга вагона далёка свецяць аганькі* (С. Грахоўскі) (§ 56, п. 1); *Насустрэч цягніку выходзяць з-за ўзгорка маладыя алешыны, дубы, хвой...* (П. Галавач) (§ 62, п. 4).

Човен (3) – лёгкая лодка, выдзеўбаная з дрэва; лодка наогул. *Аўгіння пускаецца на хітрасць: яна крута верне свой човен наперарэз Мартына-вamu чоўну* (Я. Колас) (§ 60, п. 4); *Эпіграфам да працы ўзяты словы: «А там, над Нёманам, плывуць чаўны ў прасторы, там спевы коцяцца ў нямую далячынь»* (П. Трус. «Ліст да сястры») (§ 62, п. 4).

Экскаватар (1) – землярынная машына для вымання, перамяшчэння і пагрузкі на транспарт зямлі, пяску, камення і пад. *У цішыні, якой не можа парушыць ні далёкая песня адтуль, дзе палі і дарогі, ні грукатанне экскаватара, што ўжо даносіцца па вадзе з таго боку, дзе Нёман, пры зорках, што неяк цьмяна прасвечваюць з высокай вышыні, і пры месяцы, які барвовым акрайцам устаў над лугам, – у такой цішыні і спакойнай паўцёмры выйшлі на працу нядаўнія госці гэтых мясцін – бабры* (Я. Брыль) (§ 65, п. 3).

Эсмінец (эскадронны мінаносец) (1) – шматмэтавы хуткі манеўраны карабель, прызначаны для барацьбы з падводнымі лодкамі, лятальнымі апаратамі і караблямі, а таксама для аховы і абароны злучэнняў караблёў або канвоў суднаў, для артылерыйскай падтрымкі падчас высадкі дэсанту і інш. (§ 20, п. 1).

Эшалон (1) – чыгуначны састаў, аўтакалона, група самалётаў для масавых перавозак спецыяльнага прызначэння. *Праз шум эшалона прарваўся недалёкі гарматны выбух* (І. Мележ) (§ 61, п. 19).

СПІС ЛІТАРАТУРЫ

1 Правілы беларускай арфаграфіі і пунктуацыі. – Мінск : Нац. цэнтр прававой інфарм. Рэсп. Беларусь, 2008. – 144 с.

2 Паўловіч, А. А. Беларуска-рускі аўтатранспартны слоўнік / А. А. Паўловіч, В. А. Сяргееў, Г. А. Самко. – Мінск : БНТУ, 2005. – 123 с.

3 Пятрова, Н. Я. Навучанне ў межах курса «Беларуская мова (прафесійная лексіка)». Транспартная дзейнасць / Н. Я. Пятрова // Роднае слова. – 2019. – № 3. – С. 50–55.

4 Беларуская мова (прафесійная лексіка). Транспарт : вучэб. дапам. / І. У. Будзько [і інш.] ; пад рэд. Л. А. Гіруцкай. – Мінск : РИПО, 2019. – 223 с.

5 Мінакова, Л. М. Беларуская навукова-тэхнічная тэрміналогія : фарміраванне, функцыянаванне, развіццё : [манаграфія] / Л. М. Мінакова, С. М. Аніськова, А. А. Станкевіч. – Гомель : ГДУ імя Ф. Скарыны, 2004. – 146 с.

6 Захаркевіч, С. А. Транспартныя сродкі / С. А. Захаркевіч // Нарысы гісторыі культуры Беларусі. У 4 т. Т. 1. Культура сацыяльнай эліты XIV – пачатку XX ст. / А. І. Лакотка [і інш.] ; навук. рэд. А. І. Лакотка. – Мінск : Беларус. навука, 2013. – С. 485–498.

7 Правілы беларускай арфаграфіі. – Мінск : Выдавецтва Акадэміі навук БССР, 1959. – 160 с.

УДК 656.06+06

Е. Е. МИЗГИРЕВА

*Ростовский государственный университет путей сообщения (РГУПС),
г. Ростов-на-Дону, Российская Федерация*

БОГИ-ТРАНСПОРТНИКИ В МИФАХ РАЗЛИЧНЫХ КУЛЬТУР: ХАРАКТЕРИСТИКА И ОЦЕНКА

Богами-транспортниками будем называть божеств, связанных с любыми видами передвижениями, путешествиями и изменениями состояния. Стоит отметить, что образы богов-транспортников можно разделить на две категории: торговцы с активной жизненной позицией и мрачные спутники в мир мертвых.

Древний Египет. Представителем транспорта в этой стране был Анти. Его культ довольно древний, датируемый 2-й династией. С течением времени Анти стал фигурировать как бог, покровитель перевозчиков, из-за чего чаще всего его изображали соколом. Ему присвоили титул Немти, который значил «тот, кто путешествует». Позднее центр почитания именовался Пер-Немти, что переводится как «Дом Немти». Анти фигурирует в рассказе «Борьба Гора и Сета», являющемся отражением завоевания Нижнего Египта, покровителем которого являлся Сет, Верхним Египтом. В этой истории Анти вовлекают в конфликт, и вследствие оплошности в политических перипетиях он лишается пальцев на ногах, что более сурово, чем кажется, поскольку, будучи соколом, он больше не может садиться на насест и, следовательно, не сможет жить на лодке [1].

Герцеский представитель транспорта – Гермес – является не самым положительным персонажем. Ему не было равных в хитрости и ловкости, а также воровстве и лукавстве. Еще будучи младенцем, Гермес совершил свое первое воровство, украв у Аполлона пятьдесят коров, которых он пас в Пиерии. Для того чтобы скрыть следы стада, он привязал ветки к хвостам коров, пригнал стадо в Пилос и спрятал его в пещере. Гермес также считался ученым, несущим знания в зарубежных поездках. Ему присваиваются такие заслуги, как изобретение первой письменности Египта, установление